

نگاهی به پیشینه روابط و مناسبات سیاسی و اقتصادی ایران با نروژ و آلمان

(به بهانه سفر آقای ظریف وزیر امور خارجه، به این کشورها)

فرآورده‌های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش‌های زیر قابل دسترس است:

– وب سایت خبرگزاری صداوسیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

– گروه تلگرام پژوهش خبری صداوسیما <https://telegram.me/pajooheshkhabar>

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

مقدمه.....	۱
الف- روابط و مناسبات سیاسی و اقتصادی ایران و نروژ.....	Error! Bookmark not defined.
ب- روابط و مناسبات سیاسی و اقتصادی ایران و آلمان.....	۵

« محمد جواد ظریف »، وزیر امور خارجه ایران هفته آینده به نروژ سفر خواهد کرد تا در کنفرانس سالانه اسلو در خصوص بازیگران فرآیند صلح و میانجیگران نزاع‌های مسلحانه شرکت کند. ظریف همچنین قرار است هفته بعد سفری هم به آلمان داشته باشد که احتمالاً سفر وی به اروپا مجموعاً سه روز به طول بینجامد.

این کنفرانس دو روزه که توسط وزارت خارجه نروژ و « مرکز گفتگوی بشردوستانه » برگزار می‌شود روزهای ۲۵ و ۲۶ خرداد در اسلو جریان داشته و قرار است در آن مقاماتی از کشورهای مختلف از جمله « جان کری »، وزیر خارجه آمریکا، « فدریکا موگرینی »، مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا، « یان الیاسون »، معاون دبیرکل سازمان ملل شرکت خواهند کرد.

در این کنفرانس، میزگردها و نشست‌های تخصصی درباره موضوعاتی نظیر سوریه، یمن، لیبی، اوکراین، افغانستان برگزار خواهد شد.^۱

به بهانه این سفر، نگاهی داریم به پیشینه روابط و مناسبات سیاسی و اقتصادی ایران با کشورهای نروژ و آلمان قبل و پس از انقلاب اسلامی و همچنین مناسبات کنونی پس از آغاز اجرای برجام.

مدیریت
پژوهش
خبری
صدای
و سیما

الف- روابط و مناسبات ایران و نروژ

۱- روابط قبل از پیروزی انقلاب اسلامی

تاریخ مراودات سیاسی بین ایران و نروژ به سال ۱۲۸۴ شمسی (۱۹۰۵ میلادی) برمی‌گردد. هم‌زمان با اعلام استقلال نروژ، ابتدا سفراء ایران در روسیه و پس از تأسیس سفارت در استه‌کلم در سال ۱۲۸۹ شمسی (۱۹۱۰ میلادی)، سفراء ایران در سوئد، در نروژ اکر دیته بودند.

در ۳۰ فروردین ۱۳۴۲ شمسی (۱۹۶۳ میلادی)، سفارت ایران در اسلو تأسیس گردید و از آن پس روابط ایران و نروژ، بر اساس اصول تفاهم و همکاری گسترش یافت.

در سال ۱۳۵۰ شمسی، اولاف پنجم پادشاه نروژ، به ایران آمد و در همان سال، پهلوی دوم برای دیدار متقابل به نروژ مسافرت نمود از آن پس، سفر مقامات عالی‌رتبه سیاسی همه‌ساله بین دو کشور وجود داشت.^۲

روابط اقتصادی ایران و نروژ در سال ۱۳۰۹، با امضاء عهدنامه مودت‌آمیزی در زمینه دریانوردی آغاز شد. بعد از آن در تاریخ ۱۰ خرداد ۱۳۲۹ (۲۲ ماه می ۱۹۵۰) موافقت‌نامه سرویس‌های حمل و نقل هوایی - بازرگانی میان دو دولت به امضاء رسید و قراردادهایی نیز در (اکتبر ۱۹۵۶)، درباره معافیت متقابل شرکت‌های هواپیمایی از پرداخت مالیات مورد توافق قرار گرفت.

۱ - سایت تسنیم، ۹۵/۰۳/۱۹

۲ - سایت ویکی پدیا

روابط اقتصادی بین دو کشور، طی سالیان متمادی به صورت سنتی ادامه داشت ولی در سطح نسبتاً پائینی برقرار بوده است. در سال ۱۳۵۵، اجلاس مشترکی در زمینه‌های اقتصادی و فنی در سطح وزیران دو کشور در اسلو برگزار شد. در این اجلاس، دولت نروژ برای همکاری خود با ایران در زمینه توسعه صنایع فلزی، کمک به بهبود سیستم کشاورزی ایران و توسعه ارتباطات راه دور اعلام آمادگی نمود و دولت ایران نیز در مقابل موافقت کرد که برخی از اقلام مورد نیاز نروژ را تأمین نماید. در سال ۱۳۵۷، دومین نشست اقتصادی و فنی مقامات دو کشور برگزار گردید، این کمیسیون موافقت کرد که همه اقدامات لازم برای افزایش صادرات کالاهای صنعتی و نیمه تمام ایران به نروژ واگذار شود. ضمن اینکه توصیه‌هایی نیز در مورد افزایش صادرات نروژ به عمل آمد. با وجود این نشست‌ها سطح مبادلات تجاری بین دو کشور ایران و نروژ هیچ‌گاه توسعه چشمگیری نیافت که علت آن، محدود بودن امکانات صادراتی دو کشور، دسترسی آسان نروژ به بازارهای اروپا و آمریکا، بُعد مسافت ایران و نروژ، غنی بودن نفت و گاز نروژ و طبعاً بی‌نیازی نروژ از نفت و گاز ایران می‌باشد.^۱

۲- روابط پس از انقلاب اسلامی ایران

نروژ از اولین کشورهایی بود که جمهوری اسلامی ایران را به رسمیت شناخت، ولی هم‌سویی سیاست خارجی آن کشور با آمریکا و وقوع حوادثی، چون تسخیر لانه جاسوسی آمریکا در تهران و جنگ تحمیلی سبب شد، مناسبات دو کشور دچار رکود شده و به سردی گراید. دولت نروژ، با وجود حفظ سفیر خود در تهران، تمایل چندانی به گسترش روابط دوجانبه نشان نمی‌داد. بنابراین، جمهوری اسلامی ایران تا فراهم شدن زمینه‌های مناسب، از اعزام سفیر به آن کشور خودداری نمود و تا اواخر سال ۱۳۶۹، روابط سیاسی ایران و نروژ در سطح کاردار ادامه داشت. اولین سفیر جمهوری اسلامی ایران، در اواخر سال ۱۳۶۹ به اسلو اعزام گردید. با اعزام سفیر ایران به نروژ که تقریباً مقارن با شروع سال ۱۹۹۱ میلادی بود، روابط دو کشور وارد مرحله جدیدی شد. با اعزام سفیر جمهوری اسلامی ایران به اسلو، روابط اقتصادی دو کشور از تحرک چشمگیری برخوردار گردید. طی نشست‌های بین‌نمایندگان دو کشور که در تهران برگزار شد، دو طرف آمادگی خود را برای همکاری در زمینه‌های اقتصادی اکتشاف و استخراج نفت در فلات قاره، ماهیگیری، شیلات و صنایع وابسته، ارتباطات و ناوبری هوایی، تأمین تجهیزات بندری و دریایی، احداث سد و نیروگاه‌های آبی و حرارتی، صنایع شیمیایی، تأمین خطوط و ایستگاه‌های انتقال نیرو و برنامه‌بازسازی جمهوری اسلامی ایران، ابراز نمودند. پس از آن در سال ۱۳۷۰ طی بازدید وزیر نفت و انرژی نروژ از ایران، نمایندگان شرکت‌های نفتی نروژ: استات اویل، نورسک هیدرو ساگا مذاکراتی با وزارت نفت جمهوری اسلامی ایران انجام دادند که منجر به امضای قراردادهایی در زمینه همکاری‌های پتروشیمی و نفت شد؛ همچنین توافق گردید که ایران نفت خود را از طریق شرکت ملی نفت نروژ در منطقه آسیای جنوب شرقی به فروش برساند. به طور کلی روابط تجاری بین دو کشور، در مقایسه با سایر کشورهای غربی، رقم قابل توجهی نیست.

اقلام عمده وارداتی جمهوری اسلامی ایران از نروژ، شامل: وسایل الکتریکی و الکترونیکی، تجهیزات و دستگاه‌های مولد حرارت، دارو و وسایل پزشکی، انواع کاغذ، موتور کشتی و ماهی بوده است.

در مقابل صادرات جمهوری اسلامی ایران به نروژ، شامل: نفت، مواد شیمیایی، مواد نیمه ساخته، تولیدات فلزی، خشکبار و فرش می‌شود. دو کشور از زمینه‌های مهمی برای همکاری برخوردارند، از جمله: اکتشاف و استخراج نفت و گاز در دریا، صادرات محصولات یکدیگر اعم از نفتی و غیرنفتی به دیگر کشورها، صنایع ماهیگیری و شیلات، کشتی‌سازی، چوب و کاغذ، کشاورزی و بسیاری زمینه‌های دیگر که نیاز به انجام و بررسی و کارشناسی دارد. به دلیل تفاوت‌های فرهنگی، دو کشور تاکنون همکاری‌های فرهنگی چندانی نداشته‌اند.^۲

۱ - سایت ویکی پدیا

۲ - سایت سفارت ایران در نروژ

نروژ نخستین پروژه ایران برای مایع سازی گاز در دریا را اجرا می کند

در ابتدای فروردین امسال (۱۳۹۵) «علی کاردر» معاون سرمایه گذاری و تامین منابع مالی شرکت ملی نفت ایران اعلام کرد مذاکرات شرکت ملی نفت ایران و شرکتی نروژی برای تولید ال.ان.جی به عنوان نخستین پروژه مایع سازی گاز در دریا در سطح کشور انجام شده است. ایران با همکاری نروژ و ورود نخستین کشتی مایع سازی گاز در دریا (FLNG) تا پایان امسال، تولید ال.ان.جی را آغاز می کند و به بازار جهانی این محصول وارد می شود. به دلیل محدودیت صادرات گاز از طریق خط لوله، پروژه های گاز مایع (ال.ان.جی - LNG) در جهان کاربردهای فراوانی دارد. پس از مایع سازی گاز، امکان فشرده کردن آن و انتقال با کشتی های مخصوص حمل ال.ان.جی به بازارهای دوردست در حجم گسترده فراهم می شود.

هر چند پروژه های خشکی تولید ال.ان.جی به سبب تحریم متوقف شده است اما وزارت نفت قصد دارد از طریق روش تولید ال.ان.جی در دریا (اف. ال.ان.جی - FLNG) وارد این بازار شود و محموله های گاز را به بازارهای دوردست شرق آسیا و اروپا صادر کند.^۱

بهمن ماه سال ۹۴، مجید تخت روانچی معاون اروپا و امریکای وزارت امور خارجه کشورمان که به منظور برگزاری دور ششم گفت و گو های دو جانبه به اسلو رفته بود در دیدار با اعضای کمیسیون سیاست خارجی و دفاع پارلمان نروژ گفت: «عصر جدیدی برای روابط دو کشور مخصوصا از نظر اقتصادی ایجاد شده است و فرصت ها و مزیت های بسیار خوبی برای سرمایه گذاری طرف های خارجی از جمله نروژ در ایران وجود دارد.» تخت روانچی تصریح کرد: «چشم انداز روابط و همکاری های دو کشور در بخش های زیست محیطی، شیلات، دریایی، کشتیرانی و کشتی سازی، بانکی و ایمنی هسته ای، انرژی های تجدید پذیر و نفت و گاز روشن و مثبت می باشد.» وی ضمن استقبال از تمایل نروژ برای برقراری رایزنی ها و همکاری ها در خصوص مسایل مختلف از جمله مسایل بشر دوستانه، آوارگان، تروریسم و افراتی گری اظهار داشت: «کشورهای منطقه از مخاطرات و تهدیدها و فرصت های مشترکی برخوردارند. ... ایران همواره از تشریک مساعی و تعامل سازنده با کلیه کشورهای منطقه برای حل سیاسی بحران ها و اسقرار صلح و ثبات استقبال و حمایت کرده است.»

خانم آنیکن هوتفیلدت رئیس و همچنین اعضای کمیسیون سیاست خارجی و دفاع پارلمان نروژ نیز در این دیدار تصریح کرد: «پارلمان نروژ از توسعه همکاری های سیاسی و اقتصادی و پارلمانی ایران حمایت می کند... نقش ایران در حل و فصل بحران های منطقه ای و استقرار صلح مهم و تعیین کننده است؛ پارلمان نروژ آمادگی برای گسترش رایزنی ها و تعاملات پارلمانی با ایران دارد.»^۲

سال	کشور	وزن (کیلوگرم)	ارزش ریالی	ارزش دلاری
1393	نروژ	939,294	145,727,519,898	5,465,052
1393	نروژ	395,738	33,729,241,438	1,271,396

۱ - عصر ایران، ۹۵/۰۱/۱۹

۲ - ایرنا، ۹۴/۱۱/۲۸

دیدارهای مسئولان و مقامات سیاسی و اقتصادی ایران و نروژ:

- سفر هیات پارلمانی نروژ به ریاست رییس کمیسیون سیاست خارجی و امنیت پارلمان این کشور ۱۵ اردیبهشت

ماه ۱۳۹۴ به ایران خانم ویتسلت رییس کمیسیون سیاست خارجی و امنیت پارلمان نروژ به دعوت علاءالدین بروجردی همتای ایرانی خود در راس هیاتی هشت نفره به ایران سفر می‌کند.^۱

- در حاشیه اجلاس داووس (۱۳۹۴): دیدار وزیران امور خارجه

دکتر ظریف وزیر امور خارجه در حاشیه اجلاس جهانی داووس با وزیر امور خارجه نروژ دیدار و در خصوص روابط دوجانبه و مسایل منطقه‌ای و بین‌المللی بحث و گفتگو کردند. دکتر ظریف در این دیدار با اشاره به فرصت‌های پیش رو برای گسترش روابط دو کشور به ویژه در زمینه‌های اقتصادی و بازرگانی، از نروژ بابت همکاری‌های انجام شده در اجرای برجام قدردانی کرد. وزیر خارجه نروژ نیز ضمن ابراز علاقمندی به توسعه روابط دوجانبه اظهار امیدواری کرد قدم‌های جدی تری در این زمینه برداشته شود. در این دیدار همچنین در خصوص تحولات منطقه‌ای و بین‌المللی بحث و تبادل نظر شد.

- دیدار مجید تخت روانچی با خانم آنیکن هوتفیلدت رئیس و همچنین اعضای کمیسیون سیاست خارجی و دفاع

پارلمان نروژ در حاشیه برگزاری دور ششم گفت و گوهای دو جانبه در اسلو (بهمن ۱۳۹۴)

- سفر وزیر خارجه نروژ «بورگه برنده» به ایران در آبان ۱۳۹۳:

«بورگه برنده» وزیر خارجه نروژ گفت: «سفر من اهمیت بالایی برخوردار بود که این سفر، اولین سفر بعد از ۱۰ سال از سفر وزیر خارجه سابق نروژ بود و ما توسعه روابط را در دستور کار خود داریم.» بورگه برنده ادامه داد: «ما بر این موضوع که چگونه می‌توانیم با کمک ایران، بحران موجود در منطقه یعنی کشورهای سوریه و عراق را حل کنیم و از این بحران‌ها بهره‌گشایی کنیم، تمرکز کردیم.»^۲ در این دیدار «بورگه برنده» از ایران به عنوان کشوری مهم و تاثیرگذار در منطقه یاد کرد و گفت: «ایران نقش سازنده‌ای در شکل‌گیری روند ثبات و آرامش در عراق و سوریه داشته و همکاری‌های منطقه‌ای برای ایجاد آرامش پایدار در این نقطه حساس از جهان امری ضروری است. وی با تاکید بر حق ایران در بهره‌مندی از برنامه صلح‌آمیز هسته‌ای نسبت به حصول توافق نهایی بین ایران و کشورهای ۱+۵ ابراز امیدواری کرد.»^۳

- سفر معاون ظریف در راس هیات اقتصادی- تجاری به نروژ (۲۶ بهمن ۱۳۹۴)

معاون اروپا و آمریکای وزارت امور خارجه در راس هیات اقتصادی- تجاری با هدف ضرورت شناساندن زمینه‌ها و فرصت‌های همکاری‌های بازرگانی و اقتصادی دو کشور به نروژ سفر کرد. در چارچوب ششمین دور مذاکرات سیاسی دو جانبه بین جمهوری اسلامی ایران و پادشاهی نروژ و به منظور رایزنی با مقامات سیاسی و اقتصادی این کشور پیرامون موضوعات و مسائل دو جانبه، منطقه‌ای و بین‌المللی، تخت روانچی معاون اروپا و آمریکا وزارت امور خارجه در راس هیات اقتصادی- تجاری عازم اسلو شد.^۴

۱ - ایسنا، ۹۴/۰۲/۱۳

۲ - تسنیم، ۱۳۹۳/۰۸/۱۰

۳ - دنیای اقتصاد، ۹۳/۰۸/۱۴

۴ - خبرگزاری مهر، ۱۳۹۴/۱۱/۲۶

ب- روابط و مناسبات سیاسی و اقتصادی ایران و آلمان

جمهوری اسلامی ایران و جمهوری فدرال آلمان از دیرباز دارای روابطی گرم و سنتی بوده‌اند. روابط دو کشور که از سابقه‌های پانصد ساله برخوردار است متکی به خواست و تمایل ملت‌های آنها بوده است که در دورانهای مختلف نظر به ملاحظات امنیتی و منافع مشترک آنها در نوسان قرار داشته است. از نظر تاریخی مجموعه‌ای از ملاحظات و عوامل سیاسی، اقتصادی - بازرگانی و فرهنگی باعث نزدیکی دو کشور به هم بوده‌است. تاریخ دو کشور فراز و نشیب‌های زیادی داشته و مناسبات دوجانبه را در دورانهای مختلف تحت تاثیر قرار داده است.

از آغاز قرن شانزدهم میلادی روابط ایران و آلمان از علاقه دو کشور برای برقراری اتحاد با یکدیگر در مقابل امپراتوری عثمانی آغاز شد. در اوایل قرن نوزدهم جنگ‌های سیزده ساله ایران و روسیه نام ایران را در آلمان پرآوازه ساخت. دولت پروس که خواستار حفظ تعادل قدرت در اروپا بود به عثمانی و ایران که از روسیه تزاری شکست خورده بودند، نزدیک گردید. پس از تاسیس امپراتوری آلمان، این دولت به صورت متحدی برای ایران در مقابل استعمار روس و انگلیس جلوه گر شد. با شکست روسیه تزاری از آلمان در جنگ جهانی اول، ایران از سلطه آن نجات یافت.

طی حدود پنج قرن ارتباط میان دو کشور، مناسبات در حوزه‌های سیاسی، اقتصادی - تجاری و فرهنگی گسترش یافته‌است. آلمانی‌های زیادی به ایران آمده‌اند و در پیشرفت و توسعه اقتصادی ایران نقش بازی کرده‌اند. همچنین تلاش‌های زیادی برای شناسایی و شناساندن فرهنگ و تمدن ایران به مردم آلمان صورت پذیرفته‌است. بر این اساس ترجمه اشعار حافظ، سعدی و فردوسی و نیز ترجمه قرآن کریم به زبان آلمانی نقش به‌سزایی در معرفی فرهنگ و تمدن ایران و اسلام به آلمانیها داشته است.

قدمت روابط دوجانبه به صورت فعلی به سال ۱۸۸۵ یعنی گشایش رسمی سفارت ایران در برلین و نیز سفارت آلمان در تهران در دوره پادشاهی ناصرالدین شاه قاجار در ایران و صدرات بیسمارک در آلمان باز می‌گردد.

در خلال جنگ جهانی دوم، ایران اعلام بیطرفی نمود. اما نیروهای متفقین با بهانه قرار دادن حضور چند نفر کارشناس آلمانی در ایران که آنها را به‌عنوان ستون پنجم دشمن تلقی می‌کردند به ایران حمله و در سال ۱۹۴۱ ایران را اشغال کردند. در آن زمان آلمان مقام اول را در تجارت خارجی ایران بر عهده داشت.

پس از جنگ جهانی دوم ایران موفق شد علاوه بر سفارت خود در آلمان سه سرکنسولگری در شهرهای هامبورگ (مارس ۱۹۵۱)، مونیخ (مه ۱۹۶۰) و برلین غربی (۱۹۶۶) تاسیس نماید. وجود این چهار نمایندگی سیاسی و کنسولی ایران در آلمان نشانه گستردگی مناسبات دو کشور بود که خود از عواملی مانند: روابط تاریخی میان دو ملت، حضور تعداد زیادی از اتباع ایران در آلمان، نیاز به همکاری اقتصادی با یکدیگر، وجود تفاهم سیاسی میان دو دولت در زمینه مسائل منطقه‌ای و سیاست جهانی، سلطه آمریکا بر اوضاع سیاسی و اقتصادی هر دو کشور، عضویت دو دولت در بلوک غرب (آلمان در ناتو و ایران در سنتو) و فشارهای شوروی و تهدید کمونیسم بین‌المللی ناشی می‌شد.

تا پیش از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران هیات‌های عالی رتبه زیادی از آلمان به ایران سفر کردند که بیانگر اهمیت ایران در منطقه برای آلمان و اقتصاد این کشور بود. حاصل این سفرها ارتقاء روابط سیاسی دو کشور و انعقاد چندین موافقتنامه همکاری اقتصادی، نظامی و فرهنگی بود.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران، اصول سیاست خارجی ایران دچار تحولی چشمگیر گردید. ایران در سیاست خارجی خود استقلال عمل را در پیش گرفته و اهداف خود را خارج از دو اردوگاه شرق و غرب تعریف و جستجو کرد.

روابط دو کشور پس از انقلاب اسلامی نیز همچنان ادامه یافت و با وجود اینکه روابط دو کشور ملهم از فضای کلی روابط میان ایران با کشورهای اروپایی و غربی بود اما در میان کشورهای اروپایی، آلمان به دلایل مختلف، همواره در سیاست خارجی ایران

جایگاه ویژه‌ای داشته و روابط سیاسی با این کشور حفظ شده‌است. علیرغم فراز و نشیب در روابط دو کشور، آلمان همواره یکی از طرفداران گفتگو و ارتباط با کشورمان در مجموعه اتحادیه‌اروپایی بوده‌است.

هانس دیتریش گنشر اولین وزیر خارجه یک کشور اروپایی و عضو ناتو بود که در ژوئیه ۱۹۸۴ از ایران بازدید نمود. وی همچنین اولین مقام غربی بود که صدام را متجاوز خواند و دو بار دیگر در تاریخ‌های نوامبر ۱۹۸۸ و مه ۱۹۹۱ به ایران سفر کرد، در حالیکه وی در زمان رژیم شاه هیچ سفری به ایران نداشت.

طی حدود سه دهه‌اخیر، هیات‌های متعددی در سطوح مختلف میان دو کشور مبادله شده‌است که از مهم‌ترین آنها می‌توان به سفر رسمی آقای خاتمی رئیس‌جمهوری وقت ایران در ۱۰ و ۱۱ ژوئیه ۲۰۰۰ اشاره کرد که فصل نوینی را در روابط دو کشور گشود.

طی این مدت، آلمان همواره یکی از شرکای مهم اقتصادی و تجاری ایران در اروپا بوده‌است. حجم روابط میان دو کشور طی ۱۰ سال گذشته بطور متوسط سالانه حدود چهار میلیارد یورو بوده‌است. سیاست آلمان برخلاف آمریکا که مبتنی بر دشمنی، انزوا و تحریم اقتصادی ایران بوده، همواره بر پایه گفتگو و همکاری بوده‌است.

در این راستا آلمان با توجه به نقش مؤثر خود در اتحادیه‌اروپایی نقش قابل توجهی در تحکیم روابط میان جمهوری اسلامی ایران و اتحادیه اروپایی نیز داشته‌است و همواره با سیاست‌های خصمانه اتخاذ شده از سوی آمریکا علیه ایران مخالفت کرده‌است. طی سال‌های اخیر مسأله هسته‌ای بر روابط دوجانبه تاثیرگذار بوده‌است. با این حال تلاش شده‌است تا با استفاده از سایر ظرفیتهای روابط، مناسبات فیما بین از پویایی و تحرک لازم برخوردار باشد.

در زمینه فرهنگی و ایران‌شناسی نیز آلمان یکی از مهمترین مراکز ایران‌شناسی در اروپا بوده‌است. دانشمندان و پژوهشگران آلمانی نقش بزرگی در معرفی فرهنگ، هنر و ادبیات ایران به مردم کشورهای اروپایی داشته‌اند.

علاوه بر ایران‌شناسی که در دانشگاه‌ها، فرهنگستان‌ها و انجمن‌های غیردولتی وجود داشت در برخی دانشگاه‌های آلمان کرسی زبان و ادبیات فارسی وجود داشته و زبان فارسی تدریس می‌شده‌است.

حضور بیش از ۲۵۰ هزار ایرانی در آلمان که اغلب از اقشار تحصیل کرده و دانشگاهی، تاجر و صاحب اعتبار و نفوذ در این کشور هستند، تداوم ارتباط میان مردم دو کشور را باعث گشته‌است. غالب مردم آلمان در مواجهه با ایرانیان دارای ذهنیت خوب و مثبتی هستند و متقابلاً مردم ایران نیز دارای نگرشی مثبت به آلمان می‌باشند. این موضوع سرمایه بزرگی برای گسترش مناسبات می‌باشد.

اکنون با بازگشایی مجدد سرکنسولگری جمهوری اسلامی ایران در مونیخ، سه سرکنسولگری ایران در مونیخ، فرانکفورت و هامبورگ و همچنین بخش کنسولی سفارت جمهوری اسلامی ایران در برلین کار خدمات رسانی به ایرانیان مقیم آلمان و اتباع آلمانی را برعهده دارند و روزانه پاسخگوی ده‌ها مراجعه کننده می‌باشند.

علاوه بر ابعاد دوجانبه روابط میان ایران و آلمان، دو کشور در زمینه‌های حفظ صلح و امنیت بین‌المللی از طریق سازوکارهای بین‌المللی مانند سازمان ملل متحد، حل و فصل اختلافات بین‌المللی از طریق مسالمت‌آمیز و مخالفت با جنگ مانند مخالفت هر دو کشور با حمله آمریکا به عراق، عدم دخالت در امور داخلی دیگران و احترام به حق تعیین سرنوشت ملت‌ها، میانجی‌گری در درگیریهای منطقه‌ای مانند تلاش دو کشور در بحران‌های قره باغ و لبنان و مبارزه با مواد مخدر همکاری‌های خوب و سازنده‌ای داشته‌اند.^۱

■ نگاه برخی کارشناسان به روابط سیاسی ایران و آلمان

برخی کارشناسان مانند شمس الدین خارقانی دیپلمات باتجربه و سفیر پیشین ایران در آلمان معتقدند اگرچه آلمان کشور مستقل و پیشرفته‌ای است اما آلمان مانند فرانسه دارای وزن سیاسی بالایی در اروپا و جهان نیست. شاید این انتظار وجود داشت که چون در جریان مذاکرات آلمان بیشترین همراهی را با ایران داشت بعد از اجرای برجام نیز روابط خود را با ایران

۱ - سفارت جمهوری اسلامی ایران - برلین

گسترش دهد. اکنون اگرچه برای دومین بار در ۵ ماه اخیر وزیر خارجه آلمان به ایران آمده اما برخی خبرها حاکی از مخالفت مرکل صداعظم آلمان با گسترش روابط با ایران و سفر آقای روحانی به این کشور است. آلمان به لحاظ اقتصادی همیشه قدرت اول تا سوم در دنیا بوده است اما به لحاظ سیاسی شماره یک اروپا نیست.

آلمان از لحاظ اقتصادی با ما چسبندگی دارد و هیات‌هایی که فرستاده بسیار جلوتر از فرانسوی‌ها هستند و به لحاظ اقتصادی حرف‌های پیشرفته‌ای زدند. ضمن اینکه در آلمان موعد انتخابات نزدیک است و این انتخابات از این جهت اهمیت دارد که آیا مرکل می‌ماند یا خیر.

خارقانی در خصوص اینکه چرا از آقای روحانی برای سفر به آلمان دعوت نشد، معتقد است «حضور رئیس‌جمهور ما در هر کشوری در وهله اول حضوری سیاسی و سپس اقتصادی است. روابط اقتصادی ما با آلمان پیشرفت دارد اما روابط سیاسی کمی می‌لنگد.»^۱

▣ روابط برلین و تهران در سالی که گذشت

برلین در مذاکرات هسته‌ای منجر به برجام نسبت به فرانسه نقشی بارز و یاریگر بازی کرد و تنها چند روز بعد از توافق هسته‌ای (۲۹ خرداد) «زیگمار گابریل» قائم‌مقام صدراعظم و وزیر اقتصاد آلمان به عنوان اولین مقام اروپایی در دوره پسابرجام همراه نمایندگان شرکت‌های بزرگ آلمانی نظیر فولکس واگن، زیمنس و لینده به تهران سفر کرد. وی در دیدار با مقامات ایرانی اعلام کرد که توافق هسته‌ای راه‌عادی سازی روابط اقتصادی برلین و تهران را هموار کرده است.

اکتبر ۲۰۱۵ و فوریه ۲۰۱۶ هم «فرانک والتر اشتاین مایر» وزیر خارجه آلمان به تهران سفر کرد و با محمد جواد ظریف همتای ایرانی خود و رییس‌جمهوری ایران دیدار و در باره مسائل مختلف به ویژه توسعه روابط دو کشور گفت و گو کرد. ماه مه ۲۰۱۵ نیز بیژن زنگنه وزیر نفت که برای شرکت در اجلاس امنیت انرژی به آلمان سفر کرده بود، از شرکت‌های نفتی و گازی این کشور برای سرمایه‌گذاری در ایران دعوت به عمل آورد.

ماه نوامبر هم ولی‌اله سیف رییس بانک مرکزی که برای شرکت در همایش سرمایه‌گذاری ایران به فرانکفورت سفر کرده بود، دیدارهایی با نمایندگان بانک‌ها و موسسات مالی آلمان با هدف عادی سازی روابط بانکی انجام داد و همچنین با «ولفگانگ شویبله» وزیر دارایی این کشور دیدار و گفت و گو کرد.

محمدجواد ظریف وزیر امور خارجه ایران نیز افزون بر شرکت در پنجاه و دومین کنفرانس امنیتی مونیخ (۲۳ و ۲۴ بهمن) در نشست گروه تماس سوریه که منجر به توافق اولیه برای آتش‌بس در این کشور شد، شرکت کرد و در حاشیه نیز دیدارهای مهمی نیز با انجام داد.

اسفند ماه ۹۴ هم هیات تجاری آلمان درحالی‌به سرپرستی «گرهارد شرودر» صدراعظم سابق این کشور مذاکراتی را در تهران انجام داد که ارزش روابط تجاری مبادلات دو کشور در ۹ ماهه اول سال گذشته حدود ۱,۵ میلیارد دلار اعلام شده بود.

این هیات تجاری در آستانه لغو تحریم‌ها مذاکرات اقتصادی و سیاسی گسترده با طرف‌های ایرانی انجام داد که محور آن گسترش فراگیر روابط بود. حضور «گرهارد شرودر» به عنوان سرپرست هیات تجاری در سفر به تهران، نشان داد که شرکت‌های آلمانی می‌خواهند در رقابت با دیگر کشورهای غربی، جایگاه اول خود را در تجارت با ایران احیا کنند.

یکی از مهم‌ترین رویدادهای اقتصادی سال ۹۴ بین دو کشور، امضای قرارداد همکاری بین شرکت‌های «مپنا» و «زیمنس» برای انتقال فناوری توربین‌های کلاس F در جریان دیدار اسفند ماه حمید چیت‌چیان وزیر نیروی جمهوری اسلامی ایران از آلمان بود.

افزون بر این برنامه‌ها، سال گذشته چندین هیات اقتصادی آلمان از جمله از ایالت‌های بایرن، بادن ورتمبرگ و نیدرزاکسن با هدف گسترش همکاری‌های تجاری، اقتصادی و علمی به ایران سفر کردند و مذاکرات فراگیری با طرف‌های ایرانی انجام دادند.

موسسه استراتژی‌های سرمایه‌گذاری و اجرایی «اوپنهايمر» در مطالعات اخير خود آلمان را پس از آمريکا، چين و ژاپن چهارمين اقتصاد برتر جهان و اولين اقتصاد قدرتمند اروپايي معرفي کرده است در حالیکه فرانسه را در رديف پنجم قرار داده است.^۱

درحالی که ایران در سال ۹۲ از نظر صادرات سیزدهمین و از نظر واردات هفتمین شریک تجاری ایران آلمان محسوب می‌شد،^۲ اما در سال گذشته (۹۴) رشد ۴۲ درصدی صادرات آلمان به ایران با وجود کاهش واردات همراه بوده است. آلمان بزرگترین صادرکننده اروپایی کالا به ایران در هفتمین ماه سال ۲۰۱۵ میلادی شناخته شد و ایتالیا با واردات ۳۵ میلیون یورویی بزرگترین خریدار کالاهای ایرانی در بین کشورهای اروپایی بوده است. آمارهای منتشر شده از سوی پایگاه خبری کمیسیون اروپا (یورو استات) نشان می‌دهد آلمان بزرگترین صادرکننده کالا به ایران در بین کشورهای اروپایی طی هفتمین ماه سال جاری میلادی بوده است. آلمان در جولای ۲۰۱۵ بالغ بر ۱۹۴ میلیون یورو کالا به ایران صادر کرده است که بیشتر از سایر کشورهای اروپایی بوده است. صادرات آلمان به ایران در جولای ۲۰۱۵ با رشد ۴۲ درصدی نسبت به مدت مشابه سال قبل مواجه شده است. آلمان در جولای ۲۰۱۴ بالغ بر ۱۳۶ میلیون یورو کالا به ایران صادر کرده بود. ایتالیا و هلند نیز به ترتیب در رتبه‌های دوم و سوم از نظر میزان صادرات کالا به ایران در جولای ۲۰۱۵ قرار گرفته‌اند. آلمان در رتبه دوم بزرگترین واردکننده‌ها از ایران قرار داشته است. واردات آلمان از ایران که در جولای ۲۰۱۴ بالغ بر ۲۰,۵ میلیون یورو بود در مدت مشابه امسال کاهش ۳ درصدی داشته و به ۱۹,۹۳ میلیون یورو رسیده است.

نمودار آمار کل واردات ج.ا.ایران در سال ۱۳۹۵^۲

رتبه	واردات به ایران (ارزش دلار)	کشور	سال
۱۲	۸۵/۶۱۹/۶۹۷	آلمان	۱۳۹۵
۷	۱/۸۰۳/۷۷۳/۲۱۱	آلمان	۹۴
رتبه	صادرات از ایران (ارزش دلار)	کشور	سال
۴۸	۱۹/۹۵۹/۴۳۹	آلمان	۱۳۹۵

۱ - ایرنا، فروردین ۱۳۹۵

۲ - دنیای اقتصاد، ۹۵/۰۲/۱۱

۳ - اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران